

„MEGGYŐZŐDÉSE SZERINT MAGYAR”

– de miért Galyasi, ha anyakönyvébe Reisingert írtak?

Az Aquincum területén 1778-ban megkezdett ásatások már Pannónia korától bizonyították a zsidóság Kárpát-medencei jelenlétét. Irodalmi emlékek a XV. századból héberül, jiddisül a XVII. századtól maradtak fenn. Az országban először Márkfi Hermann mondott imát magyarul a szegedi zsinagógában 1840. április 19-én V. Ferdinándért (1848. december 2-án mondatta le az udvari kamarilla Ferenc József főherceg javára), Pesten pedig Schwab Lőb főrabbi buzdított magyarosodásra, a magyar nyelv anyanyelvnek tekintésére, gyermekeik magyarnak nevelésére. Ekkor jelentette meg akadémiai ígéssel Bloch Móricz (Ballagi Mórként ismerjük), az itt született, magyar nyelven író nemzedék tagja „a Magyar Királyi Egyetem be-tüível” Budán, egy kötetben két nyelven (héberül és magyarul) Móses öt könyvét, a „jegyzetekkel felvilágosított” Tórá-t. Tíz év teltevel pedig már „a magyar példabeszédek és közmondások összeszedetésében fáradozik” – írta róla a *Csokonai Lapok*.¹

A kiegyezés, és főleg az 1867. évi XVII. törvénycikk a polgári és politikai jogok tekintetében az izraeliták egyenjogúságáról szólt. Első paragrafusa ennek gyakorlásához való jogukat, a második pedig minden ezzel ellenkező törvény, szokás, rendelet megszűnését mondta ki. Ez a politikai emancipáció és a polgárosodó társadalom érelt igényt a név alaki változására, ami a társadalmi beilleszkedést segítette, tudván: nem mindegy, hogy beolvadnak vagy polgárosodva jogegyenlőségben élnek. Nem csupán hazafias, de „hangzatos” divat is lett a névmagyarítás, amiről általában elmondható: szükségszerű „taktikai lépés, alkalmazkodási stratégia” volt, és nemcsak a zsidóság, de más nemzeti kisebbségeknél is. Az ekkor megindult névmagyarosítási hullám tette szükségessé 1893-ban megjelentetni azt a jegyzéket, amelyben több Reisinger található, közülük a debreceni MÁV-tiszt magyarosított Galyasira.²

Báró Eötvös József kultuszminiszter kezdeményezésére 1868. december 10-től 1869. február 23-ig a pesti vármegyeházán tanácskozott az első országos izraelita kongresszus, az Egyetemes Gyűlés, hogy egyházzá szervezzék a magyarországi és erdélyi izraelita hitközségeket. Hitelvi kérdéseket nem tárgyaltak, ellenben elismerték, hogy valamennyi hitközség a zsidó vallási törvények alapján áll. Ekkor, közelebről hánukká (חנוכה, december 22-29) alatt, 27-én szentesítette az 1866. május 15-i császári rendeletet I. Ferenc József, ezzel mintegy megerősítve Szemere Bertalan 1849. évi IX. törvénycikkét az izraeliták jogairól.³

A vásárhelyi dinasztiaalapító Reisinger Móric 1832-ben Szegeden született. Még nem igazolt (nem kutatott), hogy a debreceni vasúti főtiszt e szegedi család tagja-e, de ezt igazolni látszik, hogy Miklós apai nagybátyja is e névre magyarosított, csak a jegyzék adatgyűjtésének lezárása után, így abban nem szerepel. Móricról annyit tudni, hogy a '48-as szabadságharcban tábori pékként vett részt. Ezért büntetésül besorozták a császári hadseregbe. Szolgálatának kitöltése után kötött házasságot Deutsch Izrael szegedi gabonakereskedő és Basch Flóra leányával, Katalinnal. Mivel a pékek számát településenként céhszabályzat maximálta, és Szegeden 14-17 sütőmester lehetett, Hódmezővásárhelyre jöttek, ahol 1882-ben is csak öt péket említ az éves polgármesteri jelentés. Szeremlei Sámuel vizsgálatai szerint itt a zsidóság 1740-től van jelen növekvő számban. 1834-ben 34 családot tartottak nyilván a különböző lajstromok, akik sajátos közösségi formában, úgynevezett *Communitas Judeorum*-ban éltek, mint bárhol az országban, élén a választott „zsidóbíróval”, aki közigazgatási és jogi képviselőket látta el a földesúr felé. A helyi hitközséget 1841-ben alapították, ám itt sem volt olyan szerv, mely regionális vagy országos szinten ellátta volna képviselőket az állam, a közigazgatás, vagy a többi egyház felé. Galyasi Miklós nagyapja, apja iparosok, pékek voltak, társadalmi státuszuk nem kívánta meg a névváltoztatást, hát a' nélkül nevelték gyermekeiket magyarnak. Móric váratlan halála miatt legidősebb fia, Gyula, átvette a pékség vezetését, édesanyja támasza lett testvérei tanításában, felnevelésében. Öccse, Zsigmond, a helyi Bethlen Gábor Gimnáziumban maturált. Ő 1895-ben magyarosította nevét Galyasira, miután Pécsen lett MÁV főtiszt. (Ott is hunyt el 70 évesen, 1939-ben).⁴ Galyasi Miklós 1935-ben jussolt nevének használatára kért és kapott engedélyt, amit egyébként szépirodalmi munkáinál már használt.⁵ (Játékosságot sejtet az elődök tulajdonnév választása, gondoljunk csak a hozzánk időben közelebbi, két nagyszerű költőre: Ágh István anyakönyve szerint Nagy István, Nagy László testvére, tehát ága.) Galyasi egyik visszaemlékezéséből tudjuk, hogy a magyarosított név mellé Tornyai Jánost is örökölt nagybátyjától, de ez egy másik történet. Most csupán annyit kell kijelenteni, hogy az 1930-as évek közepén felerősödő irredenta mozgalom Névmagyarosítási Bizottságának tüsténkedése szerepet nem játszott, és származását sem kívánta takargatni, igaz, ettől tiltották is: 1939. május 5-én jelent meg az 1939: IV. törvénycikk, ami erélyesen korlátozta a zsidóság közéleti szerepvállalását. Ennek 4 §. (4) bekezdése értelmében igazolnia kellett, hogy ősei már a kiegyezés előtt állandó jelleggel Magyarország területén laktak. Jegyzőkönyvbe foglalták azt is, utólag beszűrt minősítő szócskával, hogy őt „kénytelen-ségből zsidónak kell tekinteni.” Az egész három szavas végjegyzettel egészítette ki a jegyzőkönyvvezető: „Meggyőződése szerint magyar.” Ezek után az 1939. évi névjegyzék II. szavazókör 522. száma alá bejegyezték.⁶

Béres Dezső

GALYASI MIKLÓS

HIDEG HAJNAL

Hideg a hajnal, a föld szinte nyög,
mint frissen fejt tej, hömpölyög a köd.
A nap, ím, bágyadt, laposan delel,
egy felhőzugból eső szemetel.

A lenge nádat hűvös szél rázza,
béka a nótát egyre cifrázza.
A tarló szürke, akár a bánat,
hullik a lombja az akácfának.

Közelebb az ég, a színek mélyek,
egyre tompábbak az alkonyi fények.
Fiai szállnak a fecskepárnak,
ugye, kedvesem, vége a nyárnak?

(Sem nyomtatásban, sem kéziratban eddig fel nem lelt verse. Saját elmondásában, adatok nélkül készült archív hangfelvételtől lejegyezte: Béres Dezső)

Források:

1. Magyarország a XX. században / K. Tarsoly István (főszerk.) = Babits K. Szekszárd 1996. – II. k. VI. fejezet. Egyházak és felekezetek. Az izraelita felekezetek. Csokonai Lapok 1850/16. sz. 124. p.

2. Századunk névváltoztatásai. Helyhatósági és miniszteri engedéllyel megváltoztatott nevek gyűjteménye 1800-1893 / [Szentiványi Zoltán] = Hornyánszky Viktor Bp., 1895. (253. p.)

3. Zsidó lexikon 1928. – Egyetemes Gyűlés címszó alatt. Corpus Juris Hungarici – 1000 év törvényei Sófár – Zsidótörvények 1790-1946

4. Hódmezővásárhely története V. k. / Szeremlei Sámuel = HMV 1913. (694-695. p.)
Hódmezővásárhely története családok tükrében / Fejérváry József = Hódmezővásárhely 1929. 736. p.
Vásárhely és Vidéke 1883. április 19. 4. p.
Népújság 1939. január 21. 3. p.

5. Vásárhelyi Reggeli Újság; Vásárhelyi Újság 1935. november 13.

6. HMV Város Központi Választásának iratai 70/1940 (MNL CSMHL)

Galyasi Miklós fotója — Emlékpont Múzeum